

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: לקראת חג פורים

ההפטרה: וחי' נתן (מלכים א,ה)

ה' אדר תשע"ז 1158 (שנה כב')

פרשת תרומה

"...במאת כל איש אשר ירצו לכו תקחו את תרומתי" (כה, ב)

חכמנו אמרו "צדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם", וקשה להבין איך יאה לצדיקים לחבב כ"כ את הממון? השיב על כך הגאון מהר"ם שפירא זצ"ל: הצדיקים יודעים כמה פעולות טובות אפשר לפעול בממון: להחיות בו נפשות, לשמח נדכאים, להחזיק בני תורה. אלו דברים שאי אפשר לעשותם בעזרת הגוף בלבד לפיכך מחבבים הם את הממון. לעומתם בעלי התאוה מבזבזים את כל ממונם כדי לענג את גופם וממילא חביב עליהם גופם יותר מממונם.

חג הפורים קרב ובא, חג של אחוה ורעות וקרוב הלבבות. ממצוות היום לתת מתנות לעניים ומשלוח מנות איש לרעהו, יש באפשרותנו ביום הזה לשמח לבבות נדכאים ולהרבות באהבת חנם, ואומר הקב"ה: אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך.

"בטבלעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו" (כה, טו)

"יהיו הבדים" - אלו מחזיקי ותומכי תורה, אשר עליהם להיות צמודים ודבוקים ל"ארון" תמיד, היינו ללומדי התורה, בבחינת יששכר וזבולון ועליהם נאמר: "ישמח זבולון ויששכר באהלו", וכיוון שהחזיקו ותמכו מהונם בתלמידי חכמים יזכו להיות במחיצתם בעולם הבא. גם בחג הפורים באה מצוה זו לידי ביטוי ע"י נתינת זכר למחצית השקל, וצריך לתיתה לתלמידי חכמים ושיבות.

"שלח לחמך על פני המים..."

מעשה שהיה

שני סירים גדולים, מבהיקים בניקיונם ליוו תמיד את סבתא שלנו. וכשאנו נכדותיה שאלנו אותה: "סבתא לשם מה את צריכה סירים גדולים כאילו? הרי אתם כבר לא משפחה גדולה?" "סבתא ענתה כשחיוך על שפתיה: "אם במקרה כל הנכדים יחד ירצו לבוא צריך שיהיו לי סירים גדולים שאוכל לבשל אוכל שיספיק לכולם". אבל אנו ידענו שסבתא מבשלת בסירים הגדולים אולי פעמיים שלוש במשך השנה כשהיא מארחת את כולנו, אבל הבישול כמעט שבועי, אם כן עבור מי היא מבשלת בכמויות גדולות?

בשבוע שלפני פורים נהגה סבתא לבשל בסירים הגדולים כמעט יום יום וסבתא מצידה לא שיתפה את הנכדות "בסודותיה", אך פעם אחת כשישבו מרים ויוכבד נכדותיה הגדולות ועזרו לקלף הרבה ירקות שהיו אמורים להכנס לסיר הגדול ובסיר הגדול השני נכנסו הרבה קציצות בשר, לאחר שהתבשלו הוציאה סבתא הרבה מיכלים חד פעמיים וביקשה מהן למלא את אותם ואז הן שאלו: "סבתא, את מנהלת מפעל חסד לאוכל מוכן?"

וסבתא השיבה: "אינני מנהלת מפעל, אני פשוט מיוזמתי תורמת מזון לאנשים נזקקים", "ומי הם השליחים שלך?", "בכל פעם אני מזכה מישהי אחרת, הרבה פעמים את עצמי.. ולפעמים נערות כמותכן,

העלון מוקדש לעילוי נשמת לאה בת תמו שפקודתה ב-י' אדר ת.נ.צ.ב.ה

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:18-8:23

כניסת שבת: 5:21

יציאת שבת: 6:13

יציאת שבת: 6:52

הפעם אתן מבינות בעצמכן את מי אני עומדת לזכות, אלא שכמובן אין לגלות לאף אחד את זהות המשפחות, ולפעמים כדאי לדפוק בדלת, להשאיר אוכל ופתק וסימן היכר של כשרות האוכל ולהיעלם... ופתאום החלו המילים לזרום מפיה והיא אמרה: "אתן יודעות נכדותיי שאינני נוהגת לספר על מעשים אלו אלא שהיום זקוקה אני לעזרתכן והחלטתי לשתף אתכן בהרגשותיי ואני מרגישה כל השנים כיצד התקיים אצלי במוחש "שלח לחמך על פני המים".

סבתא שאפה אויר והחלה לספר: "נערה הייתי בת גילכן, ביתנו התנהל על מי מנוחות, בבוקר קמתי ללכת לבית הספר אלא שלאמי ע"ה היו תמיד שליחויות, היא היתה קמה מבעוד לילה וכבר כשקמתי בבוקר שאפתי ניוחות של ריח מבושל. אמא היתה מעירה אותי לפעמים מוקדם מהרגיל: ברכ'ה, הנה כאן בסל יש אוכל דחוף לשרה החולנית שזקוקה לזה מאוד, כדאי שתקומי ותלכי להביא לה עוד לפני לכתך לביה"ס", ולי כמובן לא עזרו התירוצים ואני מהרתי ועשיתי את שליחותי ועוד הספקתי לשמוע את שרה מברכת אותי ואת אימי הטובה. למחרת חזרה אותה התמונה אך הפעם למישהי אחרת, נאנחתי והלכתי לשליחות אך בליבי הערכתי מאוד את מעשיה של אימי... כאשר הגיע ערב פורים היו ידיה של אמא מלאות עבודה היא בישלה בכמויות גדולות פי 5, לאחר קריאת המגילה שינסנו הילדים מותנינו, ידענו שהיום אין ויכוחים הרי מצוות היום בפורים היא משלוח מנות וגם מתנות לאביונים ואם אפשר לשלב את שניהם הרי זה משובח, וכך צעדנו והבאנו את המשלוחים של אמא אל יעדם שאנו מאחלים "פורים שמח" ויצאנו מבורכים לברכות רוב.

והנה הגיעו ימים לא כ"כ קלים, הגרמנים הארורים כבשו את פולין והחלו להצר את צעדי היהודים. בתחילה חיינו חיים רגילים ואמא המשיכה במעשי החסד ביתר שאת, כי בגטו שיוועו לאוכל ולנו היה מעט רכוש, והורנו ניצלו זאת כדי להאכיל פיות רעבים. אבל אח"כ גם מצבנו לא שפר, לא ידענו מה ילד יום והתחילו המשלוחים אל הבלתי נודע. והנה יום אחד נתפסתי דווקא אני, נשלחתי עם הרכבת אל הבלתי נודע, כשהייתי ברכבת ידעתי שאני חייבת לברוח ולחזור לאבא ואמא, אבל איך?! הרכבת מלאה שומרים חמושים, התקרבותי לחלון, ולפתע הרגשתי כי מישהו דוחף אותי מהחלון החוצה. הבלתי יאומן קרה! קפצתי מן החלון, הסתכלתי סביבי וחברתי שהיתה אמורה לקפוץ איתי איננה. אני יודעת שנפצעתי בכתפי ונלקחתי לביה"ח, ראיתי שם מישהו ממכרנו וביקשתי שיודיע להורי היכן אני, הם הגיעו לביה"ח כשהם ממררים בבכי, לא מאמינים לנס שהתרחש עימי, שמכל הרכבת לא נשאר אף אחד, רק אני נותרתי בחיים! אמא לא הפסיקה לשאול: "ברכה'ה, איך קפצת מן הרכבת?!" ואני ענית: "אמא, אני לא קפצתי... אני בטוחה שמישהו דחף אותי, הרגשתי בבירור.."

"בוודאי ברכה, זה לא כוחותיך, את יודעת מי כן הציל אותך? המסירות נפש שלך להביא אוכל לנצרכים" אמרה אמא. ואני בטוחה שזה נכון, ובביה"ח היה לי עוד נס, חשתי כי מישהו מטלטל אותי ומעיר אותי ואומר לי: לברוח! כשקמתי אמרה לי האחות שהיא פוחדת כי היום יעשו אקציה ואם אני יכולה שאברת, כמובן ברחתי לגטו לאבא ואמא, דווקא בימי העברה והזעם ראיתי בחוש את חוט החסד והרחמים...".

הלכות לקראת חג פורים

פינת ההלכה

תענית אסתר [מוקדם] **תחילת צום: 4:46** (לפנות בוקר) **סיום הצום: 18:09** (בערב)

א. טעם הצום שבימי מרדכי ואסתר נקהלו היהודים ביום יג באדר להילחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכים לבקש רחמים שיעזרם ה' להנקם מאויביהם והתענו באותו היום ולכן נהגו כל ישראל להתענות ב"ג באדר ונקרא תענית אסתר, כדי שנזכור שה' יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו, כפי שעשו היהודים בימים ההם (משנ"ב סי' תרפ"ב ס"ק ז').

ב. מנהג ישראל [בנים מגיל 13 ובנות מגיל 12] לצום ביום י"ג אדר ואסור לפרוש מן הציבור (ש"ע סי' תרפ"ב ס"ק ז') והשנה שחל בשבת מקדימים להתענות ביום חמישי (ש"ע ס"א).

ג. הצום מתחיל מעלות השחר, מ"מ הישן שנת קבע בליל התענית הרי כבר מאז מתחיל את התענית אא"כ התנה קודם שהולך לישון שבדעתו לקום קודם עמוד השחר לאכול, שאז מותר לאכול ולשתות עד עמוד השחר [4:46] (ש"ע סי' תקס"ד ס"א). ואם התחיל לאכול בתוך חצי שעה לפני עמוד השחר מותר לאכול פחות מכביצה (54 ג') של פת או מזונות אבל יותר מכביצה אסור, אבל שאר אוכלים (שאינם 5-מיני דגן) אפילו יותר מותר (סי' פט משנ"ב ס"ק ז').

ד. **אלו פטורים מהצום:** יולדת שאינה מניקה או המפלת (בתוך 24 חודש) שמרגישות חולשה יתרה (שאם לא כן צריכות לצום). מי שמצטער מכאב עיניים [מ"מ כשיבריא צריך לפרוע תעניתו אלא אם כן אכל בהוראת רופא] ואלו פטורים מהצום ואינם רשאים להחמיר על עצמם לצום: קטנים, אישה שילדה או הפילה בתוך 30 יום, חולה שאין בו סכנה ואפילו מי שתקפתו חולשה יתרה, זקן מופלג תשוש כוח, מעוברת [מ-3 חודשים ומעלה ומ"מ אם סובלת מהקאות ומיחושים או חולשה רבה אף לפני כן], מניקה בפועל, חתן וכלה בתוך שבועה לחתונה, מוהל, סנדק ואבי הבן ביום המילה (ע"פ חזו"ע עמ' לט-מב, תורת מועדים סי' ג).

ה. השנה שצום תענית אסתר דחוי, במנחה ביום תענית אסתר אומרים תחנון כרגיל [מאחר וזה אינו ערב חג כבכל שנה] (ד.ע. עיין הלכה בדורה לגר"ד יוסף סי' קלא ס"מ).

ו. מי שצריך רחמים על איזה דבר יקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר תחילה מזמור כב בתהילים "למנצח על איילת השחר", ודרשו חז"ל "איילת השחר" זו אסתר ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה' ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יענה לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ותתקבל תפילתו ברצון (מוצא בפסקי תשובות סי' תרפו ס"ק 5 בשם קב הישר).

שבת זכור: (שבת הבאה) א. בשבת שלפני פורים מוציאים שני ספרי תורה וקוראים בראשון בפרשת השבוע ובשני המפטיר – פרשת זכור (ש"ע אור"ח סי' תרפ"ב). ויוציא ס"ת המהודר לקריאת זכור, ויקפיד על קריאה מדוקדקת (תורת מועדים סי' ז ס"ו).

ב. ראוי ששליח הציבור יעורר את הקהל קודם הקריאה לכוון לצאת ידי חובתו מצות עשה מן התורה של זכירת מעשה עמלק ומחייתו, ואף השליח ציבור יכוון להוציא את הציבור יד"ח בקריאתו (סי' תרפ"ב משנ"ב ס"ק יד) שמצוות צריכות כוונה (ש"ע סי' ס' ד). והציבור יאזינו לקריאת הש"צ ולא יקראו מהחומש. (ש"ת יח"ד ח"ג סי' נג, חזו"ע פורים עמ' ד).

ג. נכון וראוי שנשים שיכולות לבוא לבית הכנסת, תבאנה לשמוע פרשת זכור (יח"ד ח"א סי' סד) אבל אין לעזוב את הילדים הקטנים לבד בשביל לשמוע את הקריאה כי העוסק במצוה (=טיפול בילדים) פטור ממצוה (שערי הכסף ח"א עמ' רפ) ומ"מ אם אינה יכולה לבוא לביה"כ טוב שתקרא בחומש פרשת זכור [דברים פרק כה פסוקים יז-יט] [יצי"א ח"ח סי' נד].

ד. מותר להוציא ספר תורה במיוחד לנשים [בשעות שלאחר מכן] לקריאת פרשת זכור אבל בלי ברכה (חזו"ע פורים עמ' י). ומנהג נכון הוא (ס).

ה. במנחה של שבת זכור [י"ג אדר] אין אומרים "צדקתך" (ש"ע סי' נכז ומשנ"ב ס"ק ז, משנ"ב סי' תרפו ס"ק ג) שהוא ערב פורים ואין אומרים בו תחנונים (חזו"ע פורים עמ' ז).

ו. אין לגלול בשבת את ספר התורה, להכניס לקריאת יום המחרת (פורים) משום מכין משבת לחול, אבל מותר לגלול [לצורך המחרת] אם קורא בתורה במקום שגלל לשם כמה פסוקים, שנחשב לימוד לשעתו ולא נקרא הכנה (ילקו"י ד/ב עמ' רטז-ר"ז ס"ק ח ס"ט).

ז. אין להביא מגילת אסתר לבית הכנסת בעיצומו של יום השבת לצורך קריאתה במוצאי שבת [ליל פורים] משום מכין משבת לחול (חזו"ע פורים עמ' קז) אבל במקום צורך ניתן להביאה כך:

* אחר שקיעת החמה קודם צאת השבת ואם אפשר יביאנה ע"י קטן (ס).

* בעיצומה של השבת, אם מעיין קצת במגילה בשבת אחר שהביאה לביה"כ [כ"ז במקום שיש עירוב שיוכל לטלטל] (ילקו"י ח"ד/ב עמ' רטז). והטוב ביותר להביאה לביה"כ לפני שבת או ביציאתה.

ח. מותר לקרוא במגילת אסתר בשבת אפילו שהוא מתכוון לקריאתה במוצ"ש שהרי הוא לומד בינתיים ומקיים ברגע זה מצוה (עיין שם"כ פ"כ ס"ק קסט, ערוך השולחן סי' תרפ"ב ס"ק ו, הלכה בדורה לגר"ד יוסף פ' קז ס"ח).

ט. אין להתעסק בשבת זכור בדברי שחוק (בגלל פורים) כי קדוש היום (מור וקיעה סי' קצ).

י. אסור לילדים ומבוגרים לטלטל בשבת מוקצים של פורים כגון: אקדחים, רעשנים, כלי נגינה וכדו' (קצת השקפה עמ' קכז קנח). אבל תחפושות ואביזרים אינם מוקצים בשבת (עיין ש"ע סי' שא ס"א שאסור ללכת אצל זלי ללכת מותר), אם הם באופן שאפשר ללבושם בשבת בלי מלאכה אסורה שאם לא כן הם מוקצה (אדר ופריס להר" שו"ר עמ' 182).

יא. אין "להתחפש" או "לחפש" את הילדים בשבת לצורך פורים שחל במוצאי שבת משום מכין משבת לחול (ש"ת דברי צניח לגר"צ דיין ח"ח אור"ח סי' טז, וקנה כך חזר סי' ט, מ"ס ההלכה לגר"י מאגר עמ' רלו, נטע גבריאל פורים משולש ס"טז ס"ו).

יב. מומלץ שהגבאים יקבעו את זמן ערבית במוצ"ש קצת יותר מאוחר כדי שישפיקו הציבור להביא את המגילה ולהתחפש ולבוא לביה"כ (ש"ת דברי צניח שם ס"ג) [מומלץ לכוון את שיעון השבת בביה"כ בערב שבת זכור שיתכבה מאוחר יותר כדי שלא יתכבה באמצע קריאת המגילה].

זכר למחצית השקל: א. נוהגים ליתן קודם פורים מעות "זכר למחצית השקל" (אור"ח סי' תלכ"ד ס"א בהכרמ"א, חזו"ע עמ' קא). [יזהר שלא לקרוא לזה "מחצית השקל" (חזו"ע סס)] אם אפשר קודם שבת זכור ואם לא נתן נהגו לתת בליל פורים קודם קריאת המגילה (חזו"ע סס).

ב. צריך לתת עבדו ועבדו אשתו ובניו הגדולים [מהדין מגיל 20 וטוב להחמיר מגיל 13 (חז"ע ע"מ קד)]. וטוב לתת גם בעבדו ילדיו הקטנים (כ"ה ס' ר"ד ס"ק כז) ויתנו לשיבות וכוללים.

ג. **שעור של מחצית השקל** [הינו 9 גרם כסף (חז"ע ע"מ קכ)] **היינו 20 נה**. ומי שקשה לו לתת את הסכום הנ"ל יתן כפי יכולתו (תורת מועדים ס' ד ס"ג, יח"ד ח"א ס' פז).

[חישוב מחצית השקל: חז"ע כתב "לפי מחיר הכסף הגולמי" - היינו כפי שנסחר בבורסה הרי נכון ל-כ"ה שבט מחיר אונקייט כסף 18\$ (66.726 נה) נמיר לגרמים (אונקיה=31.1 גר') $2.155 = 66.786:31.1$ ונכפיל ב-9 שזה משקל של מחצית השקל=19.3097 ונעגל כלפי מעלה ל-20].

ד. אי אפשר לתת למצוות פורים ממעשר כספים (מחצית השקל, מתנות לאביונים וכו') [אלא אם כן התנה בפירוש בשעה שהתחיל להפריש בלי נדר והשעה דחוקה לו, רשאי לתת ממעשר כספים (חז"ע ק"ד)]. אבל כשמוסיף על הנתינה מותר (תורת מועדים ס').

חג פורים: א. אין לאישה ללבוש בגדי איש וכן להיפך לצורך התחפשות, וירחיק אפילו את ילדיו הקטנים מזה (ש"ת יח"ד ח"ה ס' נ). וכן אין להתחפש בתחפושות מפחידות וכי"ב (ה. ע.).

ב. אין היתר להשמיע דברי לעג והיתול במסיבת פורים כנגד רבנים, ואסור להשתתף במושב לצים כזה (ת. ילקו"י ע"מ תח"ז ס"ב, ש"ת יח"א ח"ז חז"ר ס' כ"א).

ג. אם יודע שביום פורים ימצא במקום שלא תהיה לו מגילה כשרה (כגון: בצבא) יכול לקרוא במגילה כשרה בלי ברכות כבר מראש חודש [לילה ויום (חז"ע)] ועדיף כמה שיותר סמוך לפורים, ואם אח"כ ביום פורים תזדמן לו מגילת קלף יקרא שוב בברכות (ש"ע ס' תרפ"א ס"ז ובהרמ"א) [אבל סעודת פורים וכן משלוח מנות אין לקיים אלא בזמנם!] (משנ"צ ס"ק כ).

ד. תושבי ירושלים חוגגים את פורים ביום טו אדר (יום שני) **ותושבי תל אביב ושאר הערים** [ערי הפרזות] חוגגים ביום י"ד אדר (יום ראשון) (ש"ע ס' תרפ"א ס"א, ג).

ה. * תושבי ירושלים שנמצא בליל י"ד בתל אביב (מוצ"ש) ויודע שישהה שם עד י"ד בבוקר בעמוד השחר, מתחייב בכל מצוות פורים לילה ויום בברכה אפילו שיסע בצהרים לירושלים. ואם יסע לירושלים בערב ט"ו (שושן פורים) ושהה שם עד עמוד השחר יקיים שוב את כל מצוות הפורים ללא ברכה.

* תושבי תל אביב שהיה בעירו ב"ד וקיים כל מצוות הפורים ואח"כ נסע בליל ט"ו לירושלים ויודע שישהה שם עד ט"ו בבוקר בעמוד השחר, יקיים את כל מצוות הפורים שם ללא ברכה מדין חומרא (עי' ש"ע ס"ה, ילקו"י ח"ה ע"מ פ).

ו. תושבי ירושלים שנסע בפורים ביום לתל אביב למספר שעות וכן תושבי ת"א שנסע בשושן פורים ביום לירושלים למספר שעות לא התחייבו במצוות פורים, גם לא מצד חומרא.

ז. * תושבי ירושלים שנסע לתל אביב ביום י"ד באדר בבוקר (אחרי עמוד השחר) ושהה שם עד ט"ו באדר בבוקר (אחרי עמוד השחר) פטור לגמרי מלחגוג את פורים בכלל, ובדיעבד אם עשה כן יקרא מגילה ביום ט"ו באדר בלא ברכה ויאמר "על הניסים" בתפילה ובברכת המזון ויקיים משלוח מנות ושאר מצות בט"ו באדר (ע"פ ילקו"י מועדים ותורת מועדים אדר). ויזהר שלא לעשות כן כדי לא להפסיד את המצוות היקרות של פורים.

* תושבי תל אביב ששהה במוצאי שבת בירושלים וחוזר לביתו רק ב"ד בבוקר (אחרי עמוד השחר) פטור ממצוות פורים ואין לעשות כן לכתחילה ובדיעבד שעשה כן יקיים את מצוות פורים בלי ברכה ב"ד באדר וטוב להחמיר שגם בט"ו באדר יעשה כן (תורת מועדים ס').

הקפה נרדפת להורים ולמחנכים - בצ"נ פיקוח נפש ילדנו

כל הורה ומחנך צריך להשגיח על ילדיו ולהזהירם בכל תוקף לבלי יתעסקו בדינמיט, טיל שורק, חז"ז, פצצת סירחון, רימון עשן וכיוצ"ב. וכן אין להחזיק או להשתמש בהם..

א. בגלל הסכנה הגדולה שבדבר לילד: כסכנת קטיעת אצבעות ח"ו, פגיעה בעיניים, חוץ מעוון חילול ה' החמור והנורא שנגרם ע"י זה.

ב. בגלל הסכנה הגדולה שבדבר לסביבה: לפי שזה גורם להפחדה לחולי לב, נשים ובפרט בהריון, וקטנים שהפחד עלול להביאם לידי סכנת נפשות. הרב ש. וואזנר הרב ניסים קרליץ הרב ש. בעדני

שעור לנשים באשדוד בנושא: טהרת המשפחה בכל יום שלישי ב-8:30 בערב עם הרבנית בתיה דוד בבית כנסת עולי בבל רח' הצבי 5 אזור ב

שיעור לגברים באשדוד בכל יום שני מ-9:00 עד 10:00 בערב בנושא: הלכה, פרשת שבוע ומוסר מפי הרב דניאל זאנה במוסדות החיד"א [בממ"ד] רח' יצחק הנשיא 22 אזור ג'.

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com